

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83917,Bretsznajder-Stanislaw.html>
2023-12-04, 08:12

Bretsznajder Stanisław

BRETSZNAJDER Stanisław (19 VII 1907, Mikołajów, Ukraina – 14 IV 1967, Warszawa), chemik, specjalista w dziedzinie technologii i inżynierii chemicznej. Syn Romualda, inżyniera kolejowego, i Zofii z Bretsznajderów.

Gimnazjum matematyczno-przyrodnicze im. T. Chałubińskiego ukończył w Radomiu. Już w czasie nauki podjął pracę w Miejskim Laboratorium Analitycznym (1923–25). W 1926 rozpoczął studia na wydziale chemicznym PW. W VI 1930 uzyskał dyplom inżyniera chemika. W 1931 uzupełnił swoje studia w Wiedniu u prof. J. Billitera, w zakresie elektrochemii technicznej, oraz odbył staż fabryczny w firmie Crebs w Berlinie. W końcu 1931 rozpoczął pracę na PW jako starszy asystent w Zakładzie Technologii Chemicznej Nieorganicznej. W 1933 uzyskał stopień doktora nauk technicznych, broniąc rozprawy o dysocjacji termicznej węglanów, a w 1936 habilitował się na podstawie wyników prac nad otrzymywaniem glinu metalicznego z rud krajowych i został mianowany docentem. Pracował w Katedrze Wielkiego Przemysłu Nieorganicznego, kierowanej przez prof. J. Zawadzkiego, gdzie wykładał technologię cementu i materiałów wiążących. Ministerstwo Spraw Wojskowych zainteresowało się podjęciem produkcji przemysłowej tlenku glinu, ale wybuch wojny uniemożliwił te plany.

W okresie II 1940 –VII 1944 B. był zatrudniony jako kierownik techniczny produkcji odczynników chemicznych w firmie J. Tobis w Warszawie. Współpracował z AK (pseud. „Chemik”) w zakresie produkcji materiałów wybuchowych wykorzystywanych w akcjach sabotażowych. Po wybuchu powstania warszawskiego znalazł się w Pruszkowie, potem w Komorowie, a od X 1944 przebywał w Pieskowej Skale k. Krakowa.

Po zakończeniu działań wojennych osiadł na Śląsku, gdzie

1945–49 pracował na Politechnice Śląskiej w Gliwicach jako kierownik Katedry Wielkiego Przemysłu Nieorganicznego. 15 XI 1946 otrzymał nominację na profesora nadzwyczajnego technologii chemicznej nieorganicznej. W 1948–49 był dziekanem wydziału chemicznego. W tym okresie pracował także w państwowych zakładach syntezy chemicznej w Oświęcimiu na stanowisku doradcy dyrekcji i kierownika naukowego odbudowy.

W 1949 został przeniesiony na wydział chemiczny PW, gdzie objął kierownictwo Katedry Inżynierii Chemicznej II, przemianowanej następnie na Katedrę Projektowania Technologicznego. W 1951–52 B. był dziekanem wydziału chemicznego. 29 XII 1955 otrzymał nominację na profesora zwyczajnego.

Równocześnie z pracą na uczelni, 1949–52 był zatrudniony w Głównym Inst. Chemii Przemysłowej w Warszawie na stanowisku dyrektora naukowego. Następnie przeniósł się do Inst. Chemii Fizycznej PAN, gdzie również objął stanowisko dyrektora naukowego (1960–65) i kierował Zakładem Fizyko-Chemicznych Podstaw Technologii.

B. był autorem dwóch książek, które są podstawą projektowania technologicznego: *Zagadnienia projektowania procesów przemysłu chemicznego. Matematyczne i matematyczno-fizyczne metody projektowania* (1956) oraz *Własności cieczy i gazów* (1962), która została przetłumaczona na język angielski (*Prediction of Transport and Other Properties of Fluids*, 1971). Przetłumaczył również z języka rosyjskiego książkę K.M. Maliny *Technologia kwasu siarkowego*. Opublikował, samodzielnie lub ze współpracownikami, ponad 170 artykułów naukowych i 17 monografii. Pierwsza praca B. ukazała się w 1930. Ogłaszał je przede wszystkim w „Rocznikach Chemii” (1930–61) i „Przemysle Chemicznym” (1938–67).

B. był autorem lub współautorem 36 patentów. Pierwsze oryginalne prace obejmowały zagadnienia dysocjacji termicznej ciał stałych, teorię tworzenia się zarodków nowej fazy, statykę i kinetykę reakcji topochemicznych. Pasją jego życia był proces otrzymywania metalicznego tlenku glinu i

związków glinu z glin i innych surowców krajowych. Niestety, największe jego dzieło, oryginalna kwasowa metoda wytwarzania hutniczego tlenku glinowego i siarczanu glinowego (metoda Bretsznajdera), sprawdzona w przemysłowym zakładzie doświadczalnym (Luboń k. Poznania, 1958) i zakończona projektem, nie doczekała się pełnej realizacji przemysłowej. Za prace te została jednak w 1968 przyznana zespołowa nagroda państwowa I stopnia, w tym dla B. pośmiertnie. Oprócz badań technologicznych, B. kierował pracami z zakresu inżynierii chemicznej. Zajmowała go absorpcja w kolumnie pulsacyjnej, modelowanie procesów wymiany, oznaczanie współczynników dyfuzji, wnikanie ciepła, przewodnictwo cieplne. Z innych ważnych przemysłowo prac B. należy wymienić otrzymywanie siarki rafinowanej z rud tarnobrzeskich metodą ekstrakcyjną i badania utylizacji SO₂ z rozcieńczonych gazów odlotowych metodą katalizy roztworowej.

B. pełnił funkcję przewodniczącego Komitetu Nauk Chemicznych PAN oraz był członkiem: Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów PRL (KERM), Rady Naukowo-Technicznej przy Ministerstwie Przemysłu Chemicznego, Komitetu ds. Techniki przy Urzędzie Rady Ministrów oraz rad naukowych w Inst. Chemii Fizycznej PAN, Inst. Chemii Ogólnej, Inst. Materiałów Wiążących. W V 1954 został członkiem korespondentem, a w 1961 członkiem rzeczywistym PAN.

Otrzymał m.in. Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski oraz nagrodę ministra szkolnictwa wyższego I stopnia, nagrodę ministra przemysłu chemicznego i nagrodę specjalną „Mistrza Techniki”.

SPPT (H. Hollender); SBTP (K. Tuszyński).

Z. Bańkowski: *Pierwszy polski instytut chemiczny. Kronika 1916–1952*, Warszawa, 1987; J. Piłatowicz: *Bretsznajder Stanisław*, [w:] *Inżynierowie polscy w XIX i XX wieku*, t. 7 100 *najwybitniejszych polskich twórców techniki*, Polskie Towarzystwo Historii Techniki, Warszawa 2001, s. 27–30;

tegoż: *Profesor Stanisław Bretsznajder (1907–1967)*, [w:] *50 lat Instytutu Chemii Fizycznej Polskiej Akademii Nauk. Kronika*, Warszawa 2005, s. 40–41; tegoż: *Stanisław Bretsznajder*, [w:] *Sylwetki profesorów Politechniki Warszawskiej*, «Pracownia Historyczna Biblioteki Głównej PW» 1968, nr 68; „*Życie Warszawy*” 1967, nr 90 i 91.

Andrzej J. Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)